

ГРОЩІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Адамов О.В.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Збереження ПДВ в Україні, як податку є питанням вже фактично вирішеним і безповоротним. Останнім аргументом на цю користь стала законодавча декларація України з прагнення до вступу до Європейського Союзу. На цьому шляху Україна має привести всі свої законодавчі норми у відповідність до стандартів і правил ЄС. Однією з таких вимог є використання у країнах-членах ЄС податку на додану вартість. Тому питання заміни ПДВ в Україні на інші податки, наприклад податок із продажу, втрачає свою актуальність та сенс. Другим аргументом на користь безальтернативності ПДВ в Україні є велика питома вага наповнення дохідної частини бюджету, що становить майже третину. В такому випадку державі складно буде відмовитись від цього податку не маючи більш стабільні, альтернативні податки-замінники. Тому залишається лише відкритим питання підвищення ефективності справляння та адміністрування ПДВ в Україні і країнах ЄС.

Негативна сторона ПДВ полягає у тому, що його справляння передбачає необхідність авансової сплати до бюджету. Фактично від цього виграє держава отримуючи додатковий фінансовий ресурс для «латання» бюджетних дір, а підприємства виробники втрачають обігові кошти. Саме ця причина, завжди і насторожує бізнес-середовище, коли приймаються будь які законодавчі ініціативи стосовно коригування умов та процедур справляння даного податку. ПДВ фактично гальмує розвиток суб'єктів господарювання в Україні, але дає можливість отримання кредиту державі.

З огляду на те, що ПДВ фактично сплачує кінцевий споживач продукції, виникає постійна потреба у відшкодуванні цього податку експортерам та унеможливлення корупційної складової під час цього процесу. Як зазначив у своїх дослідженнях Д. Боярчук: «Філософія ПДВ передбачає, що його платять громадяни тих країн, де продається кінцевий товар. Коли продукція перетинає кордон, виникає проблема подвійного оподаткування. Тому країни домовилися, що під час експорту товару виробник просто повертає з бюджету сплачений авансом ПДВ» [1, с. 7]. Отже, основне завдання адміністрування, є контроль над цими операціями і впровадження ефективної системи з усунення дублювання виплати ПДВ та унеможливлення недобросовісного його повернення.

Незважаючи на значну кількість наукових праць щодо даної проблематики, ряд питань, пов'язаних із функціонуванням ПДВ досліджено

фрагментарно, без застосування комплексного підходу. Специфіка вимагає адекватного її відображення при формуванні податкового механізму, що обумовило необхідність поглиблення наукових досліджень.

За час становлення ПДВ в Україні відбулося багато реформ та знакових подій для податкової системи України. З часу проголошення державного суверенітету Україна стала на шлях створення власної національної податкової системи. Одним з перших законів з питань оподаткування був Закон України «Про податок на добавлену вартість», підписаний 20 грудня 1991 року. Незважаючи на певні недоліки, цей Закон відіграв помітну роль в економічному житті країни, увівши в податкову систему податок на додану вартість. Подальші внесені зміни та прийняття нових законів значно вдосконалили його, врахувавши інтереси держави і платників податків.

З часу прийняття першого Закону України «Про податок на добавлену вартість» від 20.12.1991 р. видано ще чотири законодавчі акти, якими вносились зміни та доповнення до Закону. Пізніше став діяти Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. «Про податок на добавлену вартість», до якого 13 разів вносилися зміни та доповнення [2].

Відповідно до досліджень С. Братушкі та Є. Кононця виділено три основних етапи становлення ПДВ в Україні [3]:

I Етап (1991–1997 рр.) – прийняття Закону України «Про податок на добавлену вартість» від 1992 року.

II Етап (1997–2011 рр.) – прийняття Закону України «Про податок на додану вартість» від 1997 року.

III Етап (2011–до тепер) – прийняття Податкового кодексу України від 2011 року.

На сьогоднішній день податок на додану вартість в Україні регулюється Податковим Кодексом України, що прийнятий Верховною Радою України у 2011 році зі змінами і доповненнями. З часу введення податку на додану вартість у систему оподаткування він відіграє значну роль не тільки в наповненні Державного бюджету України, а й реалізації економічної політики держави. Незважаючи на значну роль податку на додану вартість в економічному механізмі господарювання, останніми роками висловлюється значна кількість критичних зауважень. В окремих випадках пропонувалося взагалі скасувати цей податок і ввести, наприклад, податок з продажу товарів.

При запровадженні нового Податкового Кодексу України зберегли практику надання державі кредиту юридичними особами, який названо податковим кредитом, але з окремими поправками. А саме: по-перше, кредитором має бути підприємство, яке реалізує товари (роботи, послуги), а не покупець; по-друге, до надання кредиту державі доцільно залучити лише переважно платоспроможні підприємства; по-третє, термін погашення кредитів треба визначити в межах звітного податкового періоду; по-четверте, погашення наданого кредиту може здійснюватись державою шляхом перерахування коштів на поточний рахунок кредитора або шляхом заліку, тобто зменшення його податкового зобов'язання.

Податок на додану вартість в бюджеті країни відіграє важливу роль. На нинішньому етапі розвитку країни він служить стимулюючим важелем впливу

на агропромисловий сектор та інші галузі економіки. До найбільш цінних економічних переваг податку на додану вартість належить його здатність не спотворювати поведінку платників, як учасників господарсько-комерційного процесу та не міняти економічних рішень під впливом ПДВ. Проте, необхідно також враховувати те, що використання ПДВ Україною характеризується не лише його позитивними сторонами. Цілий ряд спірних, або негативних моментів роблять дуже актуальними дискусії щодо необхідності справляння даного податку. Разом з тим не завжди сам по собі ПДВ здатний принести успіх. Через свою адміністративну важкість податок на додану вартість малоефективний в тих країнах, які ще не досягли рівня впорядкованої ринкової економіки, високої фіскальної дисципліни, цивілізованої громадської поведінки. Вдосконалення податкового законодавства та усунення окремих його недоліків позбавить противників цього закону підстав для критики і збереже державні кошти в бюджеті.

Підсумовуючи проведене дослідження стверджуємо, що безповоротний характер шляху розвитку ПДВ в Україні є очевидний та покликаний Євроінтеграційними прагненнями нашої держави. Результати аналізу історії податкових реформ в Україні з дати виникнення ПДВ у 1992 році, дають змогу виявити закономірність, що на їх початку завжди політики використовували тему скасування ПДВ для своїх програмних гасел, і представляли цю ініціативу, як основний рушій розвитку економіки України, але до конкретних рішень і дій ніколи не доходило. Це відбувалось тому, що по перше, як було вже зазначено, ПДВ приносить значні доходи до державної казни, а по друге, дає широкі можливості корупційних зловживань та системного хабарництва, що є ресурсом для фінансування політичних партій тих самих політиків.

Напевно саме тому Сполучені Штати Америки і не мають цього податку. У США вважають, що ПДВ заважає внутрішній торгівлі і доцільність введення його на федеральному рівні також є шкідливою для економіки країни. Широке використання цього податку на сьогоднішній день мають близько 140 країн світу. Багатьом країнам його впровадження було нав'язане, як вимога до пакету реформ міжнародних фінансових інституцій, що давали фінансову допомогу на становлення демократичних та економічних перетворень в цих країнах.

Оптимальним шляхом податкового розвитку України є вдосконалення способів і процедур справляння та адміністрування ПДВ з метою гармонізації законодавчих норм і процесів з директивами Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Боярчук Д. Цікаві факти про ПДВ. Проект «Популярна економіка: ціна держави» (№ 26) 12 грудня 2014 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/files/vat-report.pdf>.
2. Прокопчук О.Т. Класифікаційні ознаки податку на додану вартість / Прокопчук О.Т. // Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету. – 2009. – Вип. 70. – Ч. 2: Економіка. – С. 144-151.
3. Братушка Е. С. Генеза податку на додану вартість в Україні та світі / Е. С. Братушка, Є. В. Кононець // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка», № 4, 2014.